

'was' en 'vroeger' dekte hij zich tegen de beschuldiging dat hij toch over de actuele binnenlandse politiek schreef),

'zo veel, of zo weinig politiek leven als door een min of meer verlicht despotisme werd toegestaan. Men ontmoet altijd mensen die een krottenbuurt 'schilderachtig' vinden. In die zin bestond hier een 'schilderachtig' politiek leven . . . De bewoners van een krottenbuurt hebben gewoonlijk geen flauw idee van wat een menswaardig leven is. Het zijn altijd buitenstaanders die het krottenvolk daarop attent moeten maken. Die buitenstaanders worden dan gewoonlijk 'opruiers', in sommige landen 'haatzaaiers' genoemd. Ook al beschouwen ze het hele geval als zo hopeloos dat ze niet de minste lust tot zaaien hebben'¹ –

kennelijk zag de Kadat de binnenlands-politieke situatie welke in die tijd was ontstaan, als 'hopeloos': de toezegging van de naoorlogse rijksconferentie was door de Indonesische nationalisten als onvoldoende van de hand gewezen en het gouvernement (het was uit van Starckenborghs antwoord aan Jonkman opnieuw gebleken) wilde niet verder gaan dan het had gedaan.

★

Eerder maakten wij er melding van dat de *Miai*, de grote Islamietische federatie, eind juli '41 voor het eerst tot actie was overgegaan samen met de politieke federatie, de *Gapi*: beide organisaties hadden een gemeenschappelijk beroep gedaan op de koningin om de vorming van de inheemse militie te voorkomen. In augustus werden besprekingen gevoerd die de bedoeling hadden, meer eenheid te brengen in alle groeperingen die zich hetzij op politiek, hetzij op godsdienstig, hetzij op sociaal gebied als de vertegenwoordigers van Indonesië beschouwden. Er werd overeenstemming bereikt en als uitvloeisel daarvan werd besloten dat het Indonesisch Volkscongres dat in december '39 in Batavia ('Djakarta') had plaatsgevonden, op 13 en 14 september in Djokjakarta zou worden herhaald, maar op veel bredere basis. Het gouvernement liet dat tweede congres dat krachtens de staat van beleg slechts in beslotenheid kon plaatsvinden, toe – er kwamen nu de besturen bijeen van zeven-entwintig organisaties, waarondér die van alle groeperingen die in de *Gapi* en de *Miai* samenwerkten, maar ook (en voor het eerst) van Soetardjo's Verbond van inheemse bestuursambtenaren, de *Perhimpoean Pegawai*

¹ *Kritiek en Opbouw*, 27 sept. 1941, in *Persoverzicht*, 1941, p. 864.